

ĐỔI MỚI NỘI DUNG, HÌNH THỨC VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC CỦA GIẢNG VIÊN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Trần Anh Dũng
Học viện Ngân hàng

Tóm tắt: Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên có ý nghĩa to lớn nhằm đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc. Việc đổi mới và nâng cao chất lượng giảng dạy môn Giáo dục quốc phòng và an ninh là một yêu cầu khách quan trong giai đoạn hiện nay. Bài viết trình bày một số giải pháp nhằm đổi mới nội dung, hình thức và phương pháp giảng dạy môn học này.

Từ khóa: Giáo dục quốc phòng và an ninh, sinh viên, giảng dạy.

INNOVATING CONTENT, FORMS, AND TEACHING METHODS OF NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION LECTURERS AT UNIVERSITIES TODAY

Tran Anh Dung
Banking Academy

Abstract: National defense and security education for students is of great significance to meet the requirements of national defense. Innovation and improvement of the quality of teaching National Defense and Security Education is an objective requirement today. The article presents solutions to innovate the content, form and teaching methods of National Defense and Security Education.

Keywords: National defense and security education, students, teaching.

Nhận bài: 13/02/2025

Phản biện: 14/03/2025

Duyệt đăng: 19/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục quốc phòng và an ninh không chỉ là một nhiệm vụ chiến lược mà còn là yêu cầu bắt buộc trong hệ thống giáo dục Việt Nam nhằm đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Mục tiêu Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học là trang bị cho sinh viên các kiến thức cơ bản về quốc phòng, an ninh, kỹ năng quân sự cần thiết “để phát huy tinh thần yêu nước, truyền thống dựng nước và giữ nước, lòng tự hào, tự tôn dân tộc, nâng cao ý thức trách nhiệm, tự giác thực hiện nhiệm vụ quốc phòng an ninh, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Sự cần thiết đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh

Chất lượng Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên đại học phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó đội ngũ giảng viên là yếu tố giữ vai trò trực tiếp quyết định. Vì vậy, để nâng cao chất lượng Giáo dục quốc phòng và an ninh cần phải xây dựng đội ngũ giảng viên đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ tình hình mới. Giảng viên không chỉ chịu trách nhiệm về mục tiêu, yêu cầu, nội dung và phương pháp giảng dạy, mà còn về trình độ nhận thức, định hướng quá trình học tập, tổ chức và điều khiển người học tự tìm kiếm, chiếm lĩnh tri thức và phát triển năng lực thực hành môn học

Giáo dục quốc phòng và an ninh.

Việc đổi mới nội dung, hình thức và phương pháp dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học hiện nay là quá trình đổi mới cách thức sử dụng các nội dung, hình thức tổ chức và biện pháp hoạt động phối hợp, thống nhất giữa người dạy và người học, nhằm thực hiện có hiệu quả mục tiêu, nhiệm vụ dạy và học Giáo dục quốc phòng và an ninh. Quá trình này cần được bắt đầu từ việc đổi mới tư duy, nhận thức của đội ngũ giảng viên để phù hợp với tình hình thực tiễn, theo hướng “sâu sắc về nội dung, đa dạng về hình thức, hấp dẫn về thực tiễn, phù hợp về phương pháp, hiện đại về phương tiện”. Qua đó, sinh viên được trang bị những tri thức cần thiết về khoa học quân sự và hình thành năng lực thực hành kỹ thuật, chiến thuật trong thực hiện nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc.

Đặc biệt, môn Giáo dục quốc phòng và an ninh đã có những chuyển biến tích cực trong cả nhận thức và tổ chức thực hiện đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp giảng dạy của giảng viên và bước đầu đã đạt được những kết quả nhất định. Đội ngũ giảng viên được đào tạo bài bản, có nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng môn học; chương trình, nội dung Giáo dục quốc phòng và an ninh cơ bản, hệ thống, toàn diện, có nhiều đổi mới phù hợp với tình hình thực tế; hình thức tổ

chức dạy học tương đối linh hoạt, phong phú, đa dạng và phương pháp dạy học cho sinh viên phù hợp có hiệu quả,...

Trong bối cảnh tình hình thế giới, khu vực ngày càng biến động phức tạp, khó dự báo; các thế lực thù địch đẩy mạnh chống phá bằng âm mưu, hoạt động “diễn biến hòa bình”, thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ; những thách thức an ninh truyền thống và phi truyền thống ngày càng gia tăng; sự phát triển và tác động mạnh mẽ, đa chiều từ cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã đặt ra yêu cầu cao đối với quá trình đổi mới nội dung, hình thức tổ chức và phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh trong các cơ sở giáo dục và đào tạo nói chung, các trường đại học nói riêng.

Từ những vấn đề trên, việc đổi mới nội dung, hình thức, tổ chức phương pháp dạy học của giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh có ý nghĩa cấp thiết, nhằm đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trong tình hình mới. Thực hiện giải pháp này, đòi hỏi các trường đại học phải nắm vững các chỉ thị, nghị quyết, văn bản hướng dẫn tổ chức Giáo dục quốc phòng, an ninh. Đồng thời, bám sát yêu cầu, nhiệm vụ chính trị của nhà trường; nhiệm vụ và thực tiễn hoạt động Giáo dục quốc phòng và an ninh trên địa bàn; nắm vững đặc điểm phát triển tâm lý của sinh viên. Trên cơ sở đó, giảng viên cần xác định đổi mới nội dung, hình thức và phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh một cách phù hợp.

2.2. Giải pháp đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh

Một là, đổi mới nội dung giảng dạy Giáo dục quốc phòng và an ninh

Đổi mới nội dung giảng dạy là giải pháp cấp thiết đối với giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học trong giai đoạn hiện nay. Theo Chương trình giáo dục quốc phòng và an ninh trong trường trung cấp sư phạm, cao đẳng sư phạm và cơ sở giáo dục đại học ban hành kèm theo Thông tư 05/2020/TT-BGDĐT, khung chương trình môn học Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên bậc đại học hiện nay gồm 4 học phần với tổng thời lượng 165 tiết: (1) Đường lối quốc phòng và an ninh của Đảng Cộng sản Việt Nam (3 tín chỉ); (2) Công tác quốc phòng và an ninh (2 tín chỉ); (3) Quân sự chung (2 tín chỉ); (4) Kỹ thuật chiến đấu bộ binh và chiến thuật (2 tín chỉ). Như vậy, quá trình đổi mới nội dung giảng dạy của giảng viên Giáo dục quốc phòng và an

ninh ở các trường đại học phải trên cơ sở bám sát vào khung chương trình đào tạo, phù hợp với đặc thù từng học phần, đáp ứng mục tiêu, yêu cầu và chuẩn đầu ra từng bài học cụ thể.

Đổi mới nội dung giảng dạy Giáo dục quốc phòng và an ninh phải theo hướng trang bị cho sinh viên những đơn vị kiến thức cần thiết, cơ bản nhằm đáp ứng yêu cầu xây dựng, củng cố lực lượng vũ trang, sẵn sàng tham gia dân quân tự vệ, dự bị động viên và thực hiện nghĩa vụ quân sự bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, qua đó, củng cố tinh yêu quê hương, đất nước, niềm tin vững chắc vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đồng thời, bảo đảm hình thành những kỹ năng quân sự cần thiết cho sinh viên như: hiểu biết và sử dụng được một số loại vũ khí bộ binh, thực hành được động tác vận động cơ bản trên chiến trường, có kiến thức về chiến thuật bộ binh, biết cách phòng, chống vũ khí hủy diệt lớn, vũ khí công nghệ cao có thể xảy ra trong chiến tranh tương lai,... đáp ứng yêu cầu bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Nội dung Giáo dục quốc phòng và an ninh cần phải tích hợp kiến thức từ nhiều lĩnh vực khác nhau như: khoa học kỹ thuật, tâm lý học, xã hội học và quản lý nhà nước để cung cấp cho sinh viên một cái nhìn toàn diện và sâu rộng về quân sự, an ninh quốc phòng. Ví dụ, việc kết hợp giữa an ninh mạng và quản lý hành chính, hoặc giữa khoa học kỹ thuật và tâm lý học để hiểu rõ hơn về tâm lý chiến tranh và quản lý khủng hoảng sẽ giúp sinh viên có cái nhìn toàn diện và liên ngành.

Hai là, đổi mới hình thức tổ chức dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh

Đổi mới hình thức tổ chức dạy học là một giải pháp quan trọng, thiết thực góp phần nâng cao chất lượng Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên ở các trường đại học hiện nay. Trước yêu cầu đòi hỏi ngày càng cao của nhiệm vụ giáo dục, đào tạo, sự phát triển mạnh mẽ của khoa học và công nghệ, các trường đại học cần liên kết với các trung tâm giáo dục quốc phòng; các nhà trường quân đội cử giảng viên đến giảng dạy,... Các nhà trường cần xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động ngoại khóa trong thời gian sinh viên học tập, như: tham quan các bảo tàng, nhà truyền thống, di tích lịch sử, nói chuyện truyền thống, tổ chức các trò chơi quân sự, tăng cường giao lưu với các đơn vị quân đội, kể chuyện truyền thống, mời chuyên gia, nhân chứng lịch sử tham gia tọa đàm, nói chuyện, hoạt động văn hóa - văn nghệ, thể dục - thể thao và tham gia các hoạt động xã hội,... tạo ra môi trường gần gũi với nền nếp quân sự giúp sinh viên tiếp thu kiến thức từ thực tế, gắn học đi đôi

với hành, nâng cao bản lĩnh chính trị, hình thành ý thức tổ chức, kỷ luật, tinh thần đồng đội, tác phong của người chiến sĩ, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục quốc phòng và an ninh.

Các trường cần khuyến khích các hình thức dạy, học trực tuyến, bài giảng điện tử và hệ thống quản lý học tập giúp sinh viên có thể tiếp cận kiến thức mọi lúc, mọi nơi, tạo điều kiện thuận lợi cho học tập. Bổ sung, phát triển và khai thác có hiệu quả hệ thống thư viện số, giáo trình, bài giảng điện tử, xây dựng một nền tảng học tập trực tuyến chứa đựng các tài liệu học tập, video giảng dạy và bài tập giúp sinh viên tự học, làm bài tập và tham gia thảo luận trực tuyến với giảng viên và các sinh viên khác.

Ba là, đổi mới phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh

Phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh là tổng hợp cách thức hoạt động giữa người dạy và người học thực hiện trong quá trình đào tạo nhằm hình thành kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo thực hành của môn học, giúp sinh viên đạt được chuẩn đầu ra về năng lực thực hành theo mục tiêu, yêu cầu đã xác định. Do đó, giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh cần đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy học theo hướng tiếp cận năng lực. Trong giảng dạy các nội dung về kỹ năng quân sự (Học phần: Quân sự chung; kỹ thuật chiến đấu bộ binh và chiến thuật), giảng viên cần huấn luyện từ dễ đến khó, từ đơn giản đến phức tạp thực hiện theo quy trình ba bước: làm nhanh, làm chậm có phân chia cử động kết hợp phân tích từng động tác, làm tổng hợp để sinh viên nắm được động tác cơ bản, làm cơ sở cho việc luyện tập. Tăng cường sử dụng phương pháp trực quan, tích cực làm mẫu động tác, kết hợp chặt chẽ giữa nói và làm, làm đến đâu nói đến đó, tổ chức hội thi đánh giá chất lượng thực hành,... nhằm hình thành năng lực thực hành Giáo dục quốc phòng và an ninh của sinh viên.

Trong quá trình giảng dạy, giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh cần sử dụng nhiều phương pháp giảng dạy, huấn luyện, tích hợp hóa các phương pháp dạy học. Đồng thời, khắc phục tình trạng dạy học độc thoại, tăng tính đối thoại, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của

người học, rèn luyện cho sinh viên năng lực tư duy, vận dụng kiến thức vào thực hành và thông qua thực hành để tiếp thu kiến thức lý thuyết. Do đó, phương pháp học tập tích cực cũng cần được khuyến khích để phát triển tư duy phản biện và kỹ năng giao tiếp thông qua việc tổ chức các buổi thảo luận nhóm, tạo cơ hội cho sinh viên thuyết trình và phản biện khoa học. Giảng viên có thể cung cấp nguồn tài liệu, chia lớp thành các nhóm theo cụm vấn đề, sau đó tổ chức thảo luận, chú trọng giảm lý thuyết, ưu tiên tăng thời gian thảo luận và thực hành giải quyết vấn đề. Từ đó, mỗi nhóm sẽ trình bày ý kiến và các nhóm khác sẽ phản biện, đưa ra các câu hỏi và thảo luận về vấn đề học tập.

Với các bài giảng quân sự, ngoài vận dụng phương pháp giảng dạy trực quan thông qua hình ảnh, động tác mẫu, thực hành ôn luyện, hội thảo, hội thi, giảng viên cần sử dụng các hình ảnh mô phỏng trực quan, các video clip, phim tài liệu huấn luyện sát nội dung bài học để người học có trải nghiệm sát thực tiễn chiến đấu. Qua đó, rèn luyện bản lĩnh, tâm lý, phát huy tư duy chiến thuật, đưa ra phương án xử trí tình huống phù hợp, hiệu quả. Ngoài ra, cần tăng cường sử dụng các phương pháp dạy học tiên tiến trên cơ sở khai thác những thành tựu về khoa học và công nghệ, đặc biệt là công nghệ số, thông tin và truyền thông, sử dụng các phần mềm tiện ích, dạy học online, E-learning, các nguồn lực thư viện điện tử, tài nguyên mở... để lựa chọn, mở rộng và phát triển nội dung dạy học.

III. KẾT LUẬN

Đổi mới nội dung, hình thức tổ chức và phương pháp dạy học của giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh là một giải pháp then chốt để nâng cao chất lượng công tác Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các trường đại học hiện nay. Do đó, các nhà trường cần đẩy mạnh đổi mới nội dung, gắn với đổi mới hình thức, phương pháp giảng dạy cho giảng viên theo hướng thiết thực, hiệu quả, phù hợp với đối tượng sinh viên và sự phát triển của nhiệm vụ quốc phòng, an ninh, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, tăng cường quốc phòng và an ninh, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2013), Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh, Luật số 30/2013/QH13, ban hành ngày 19/6/2013.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.
3. Nguyễn Văn Bao (2023), Giáo dục quốc phòng và an ninh trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay, Tạp chí Giáo dục, 23 (số đặc biệt 2).
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (tập 1), Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.